

פניני הרמח"א

יו"ל ע"י "קהילת הרמה" בירושלים עיה"ק תובב"א
שע"י יוצאי ישיבה הרמה דלונדון יצ"ו

בנשיאות עט"ר מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי אליקים שלעזינגער שליט"א

פניני רבינו:

והיה הדם לכם לאת על הבתים אשר אתם שם וראיתי את הדם ופסחתי עלכם ולא יהיה בכם נגף למשחית בהכותי בארץ מצרים. (יב. יג.), ברש"י: וראיתי את הדם. הכל גלוי לפניו, אלא אמר הקב"ה נותן אני את עיני לראות שאתם עסוקים במצותי ופוסח אני עליכם ע"כ, י"ל הכוונה עפמש"כ הרמב"ם בהלכות מזוזה (פ"ה ה"ד): ... אבל אלו שכותבין מבפנים שמות המלאכים או שמות קדושים או פסוק או חותמות הרי הן בכלל מי שאין להם חלק לעולם הבא, שאלו הטפשים לא די להם שבטלו המצוה אלא שעשו מצוה גדולה שהיא יחוד השם של הקדוש ברוך הוא ואהבתו ועבודתו כאלו הוא קמע של הניית עצמן כמו שעלה על לבם הסכל שזהו דבר המהנה בהבלי העולם עכ"ל, ומבואר שאלו הטפשים המקיימים את המצוה לשם שמירה, אין המצוה מקובלת לרצון, וזה שכתב רש"י שהקב"ה נותן את עיניו לראות שאתם 'עסוקים' במצוה, ואז הוא פוסח, אבל אלו שרק 'עושים' לשמירה, אינה מקובלת לפניו.

(מתוך שיעור חומש שנת תש"ס לפ"ק - כתבי תלמידים)

ליל שמורים הוא לד' להוציאם מארץ מצרים הוא הלילה הזה לד' שמורים לבני ישראל לדורותם. (יב. מב.), וי"ל הביאור, כי תחילת לילה זו היתה שמורה לד', שצפה בה לגואלם, ומכאן ולהבא היא שמורה לבני ישראל לספר הנסים ולחזק האמונה. ועוד י"ל כי אמנם גאולת מצרים היתה קבועה בזמן מסויים שמורה לגואלם באותו הלילה, אבל מעתה גאולה העתידה תלוי' בנו שנהיה ראויים לגאולה, והוא פי' שמורים לבני ישראל לדורותם. ועוד י"ל עפ"י מה דאיתא במדרש רבה (יח, יב) משל לאשה שהלך בעלה למנה"י א"ל יהא סימן זה מסור בידך כשתראי אותו סימן תדעי שאני קרוב לבא כן ישראל מצפין וכו' ואמר הקב"ה הסימן הזה יהיה בידכם ביום שעשיתי לכם תשועה ובאותו הלילה היו יודעים שאני גואלכם ואם לא אל תאמינו שלא קרבה העת. וצ"ב מהו באמת הסימן שנדע שקרוב לבא, הלא המדרש לא פירש כלל את הסימן, וגם מהו פי' ואם לאו וכו'? ונראה דמיירי הכא מברור אמונה לדעת מי הוא משיח אמת ולא נכשל במשיחי שקר, ואיך נוכל להבחין בדבר זה, וע"כ נתן סימן עצם הלילה הזה ליל הסדר שכל אדם בסיפור יצי"מ מתרומם באמונה עליונה ואמיתית בגאולת השי"ת את ישראל ממצרים ומחזק אמונתו בביאת המשיח בגאולה האחרונה אז הוא הזמן המסוגל לבחון הרגשתו והשקפתו, ובהתבוננותו אז יתברר לו אם זה שמדמה שהוא משיח הוא אמיתי או לא, ויבחון השקר מן האמת, והמאמין באמת בגאולת מצרים בלילה זה אינו יכול לטעות, ורק אם אז מתחזקת האמונה במשיח הנראה לו זהו גופא הסימן שקרוב לבוא בב"א, ואם לאו וכו'.

והבן, והוא בדוק ומנוסה [ועי' בהעמק דבר להנצי"ב ז"ל פרשת כי תבא עה"פ והפלא ה' את מכתך (כט, נט)]. וזה הוא האמור במדרש הלילה הזה הוא גופא הסימן שבידך. וזה פירוש הפסוק שמעתה זה לילה שמורים לד' לבני ישראל לדורותם, לדעת אם הגיע זמן גאולתם אם לא.

(מתוך ספר בית אב על התורה ח"א)

פניני רבינו - בהלכה:

ושמרתם את המצות כי בעצם היום הזה הוצאתי את צבאותיכם מארץ מצרים. (יב. יז.), כתב המגיד משנה (פ"ה חמץ ומצה הי"א) **שבעיטור** מפרשים דינים אלו [ללוש את המצות עם מים שלנו] דוקא במצה משומרת אבל לא בשאר הפת, ואין זה אמת דהא סתם אמרו ועוד דלא הוי ליה למימר מותר ואסור אלא יוצא ואין יוצא וכו' ע"כ, ובודאי שכן הוא דעת הר"מ שהביא זה סתם, ובפ"ה בדניני חשש חמץ, אבל דברי העיטור זולת מה שתמה עליו המגיד צ"ע עוד מה ענין מים שלנו לדין ושמרתם, דמים שלנו משום קרירות המים הוא והוא דין בחמוץ? ואמר לי מרן (הגרי"ז מבריסק) **זצ"ל** בשם אביו מרן הגר"ח זצ"ל כי זולת שמצה של ידי חובתו חלוקה משאר המצות מה שצריכים לשומרה לשם מצת מצוה, עוד חלוקה בגוף דין שמירתה מחימוץ, כי שאר המצות העיקר שלא תהיה בהן חימוץ, אבל מדין ושמרתם למדים שצריך שתהיה לעיסה זו שמירה שלא תוכל להחמיץ, והנה נמסר לנו דשיעור חימוץ הוא בשיעור מיל וע"כ כל שלא מניחה שיעור מיל אינה מתחמצת, אבל כל זה באויר קר ובמים קרים הוא מים שלנו אבל מים שלא לנו אין אנו בטוחים אפילו בתוך השיעור שלא תוכל להתחמץ, אלא שאח"כ נוכל לברר שלא נחמצה ומצה זו כבר לא היתה בגדר שמורה, ע"כ שפיר ס"ל להעיטור שדין מים שלנו הוא דין מסויים במצה למצוה להיות נחשבת שמורה עי"ז וכמשנ"ת, ולפי"ז יובן לשון איסור והיתר שבגמרא, דכיון דדין שמירה מחייב הלכה מסויימת בחשש חמוץ, וכל שלא נשמר באופן שלא תוכל להחמיץ נחשב אסור לגבי מצת מצוה.

והוסיף מרן זצ"ל ראייה לבעל העיטור בעיקר דינו, דשם בגמרא בסוה"פ איבעי להו עברה ולשה [במים שלא לנו] מהו מר זוטרא אמר מותר רב אשי אמר אסור, וכתב רש"י ד"ה היכא דאתמר, עברה ולשה קרובה למזיד היתה ואסור ולא דמי לבציקות של נכרים דאמרינן ממלא כריסו מהן, דהכא בעינן למקנסיה דעברה אדרבנן ע"כ, הרי דהוקשה לרש"י אם עברה ולשה אסורה מאי שנא מבציקות של נכרים, והשתא לבעל העיטור ל"ק כלל דהדין דמים שלנו הוא במצת מצוה דייקא, ובבציקות של נכרי הרי באמת לא יצא ידי חובתו. ועוד הביא מרן זצ"ל ראייה לזה ושכחתיה וחבל על דאבדין.

(מתוך הספר בית אב ליקוטים ח"א סי' מה)

קול רבינו [מאמרי מוסר והשקפה]:

מאמר "זכר ליציאת מצרים"

[מתוך ספר בית אב שיחות החדש - נאמר בשנת תשע"א לפ"ק. נכתב בקיצור]

בידיעתו הפרטית ואמרו איכה ידע אל ויש דעה בעליון ומהם שיודו בידיעה ומכחישים בהשגחה ויעשו אדם כדגי הים שלא ישגיח האל בהם ואין עמהם עונש או שכר יאמרו עזב ה' את הארץ וכאשר ירצה האלהים בעדה או ביחיד ויעשה

ברמב"ן בסוף הפרשה (יג. טו.): "ועתה אומר לך כלל בטעם מצות רבות הנה מעת היות עובדי גילולים בעולם, מימי אנוש החלו הדעות להשתבש באמונה מהם כופרים בעיקר ואומרים כי העולם קדמון כחשו בה' ויאמרו לא הוא ומהם מכחישים

עמהם מופת בשנוי מנהגו של עולם וטבעו יתברר לכל בטול הדעות האלה כלם כי המופת הנפלא מורה שיש לעולם אלוה מחדשו ויודע ומשגיח ויכול וכאשר יהיה המופת ההוא נגזר תחלה מפי נביא יתברר ממנו עוד אמתת הנבואה כי ידבר האלהים את האדם ויגלה סודו אל עבדיו הנביאים ותתקיים עם זה התורה כלה.

ולכן יאמר הכתוב במופתים למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ להורות על ההשגחה כי לא עזב אותה למקרים כדעתם, ואמר למען תדע כי לה' הארץ להורות על החידוש כי הם שלו שבראם מאין ואמר בעבור תדע כי אין כמוני בכל הארץ להורות על היכולת שהוא שליט בכל אין מעכב בידו כו', ובעבור כי הקב"ה לא יעשה אות ומופת בכל דור לעיני כל רשע או כופר יצוה אותנו שנעשה תמיד זכרון ואות לאשר ראו עינינו ונעתיק הדבר אל בנינו ובניהם לבניהם ובניהם לדור אחרון והחמיר מאד בענין הזה כמו שחייב כרת באכילת חמץ ובעזיבת הפסח והצריך שנכתוב כל מה שנראה אלינו באותות ובמופתים על ידינו ועל בין עינינו ולכתוב אותו עוד על פתחי הבתים במזוזות ושנוכיר זה בפינו בבקר ובערב כמו שאמרו אמת ויציב דאורייתא ממה שכתוב למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך ושנעשה סוכה בכל שנה וכן כל כיוצא בהן מצות רבות זכר ליציאת מצרים" עכ"ל.

ואכן נבין בזה ענין יציא"מ שעיקר התכלית המכוון הוא בירור האמונה בו ית"ש, וכן נאמר בראש הפרשה (י. א - ב): "ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו למען שתי אתתי אלה בקרבו ולמען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים ואת אותותי אשר שמתני בם וידעתם כי אני ה' ד' וז"ל הרמב"ן שם: "הודיע הקב"ה למשה שהוא הכביד את לבם עתה אחרי שפחדו ממנו בברד והתודו על עונם ואמר לו הטעם כי עשיתי כן למען שאשית בקרבם אלה האותות אשר אני חפץ לעשות בהם שידעו מצרים את גבורתי לא שאעניש אותם יותר מפני הכובד הזה ועוד כדי שתספר אתה וכל ישראל לדורות הבאים כח מעשי ותדעו כי אני ה' וכל אשר אחפץ אעשה בשמים ובארץ" עכ"ל.

הרי שני דברים מכוונים באותות יציא"מ שעשה הקב"ה, שידעו מצרים ואוה"ע באמיתו ית"ש, ושידעו ישראל אמיתותו ית"ש, והוא ע"י שיספרו ניסי יציא"מ לדורות אב לבניו ובני בניו.

וההשפעות האלה נעשות ע"י זכר ליציא"מ, וכמש"כ אנכי ד' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים (לקמן כ. ב.). ורובי מצוות הם זכר ליציא"מ.

וכבר שמענו ממרן (הגרי"ז מבריסק) זצ"ל שאם הקב"ה עושה נס, הוא פועל גם ההשפעות הנחוצות שצריכים לבוא מן הנס הזה. נמצא שהמניח תפילין ומתעטף בציצית וקובע מזוזות בדלתי ביתו והשומר שבת ורובי המצוות, הם ממילא משפיעות ידיעת ד' ואמונתו ית"ש.

ועוד אם נתבונן באופן שהיתה יציא"מ, רואים שהשליחות של היציאה מארץ מצרים ע"י שמרע"ה יגיד כי תכלית היציאה היא שיהיה חג ד' לנו (י. ט.), לא החירות סתם או ביטול השעבוד, אלא דבר אחד שמעו ישראל ושמעו המצרים, שהולכים למדבר לחוג לד', הגדולים עם הקטנים הנשים והטף, ועוד אמר שכל מקננו ילך עמנו, כי לא נדע מה נעבוד את ד' וגו', והיינו שכל הנכסים שיש לאדם, הכל הוא רק כדי לעבוד בהם את ד', בכל לבבו ובכל נפשו ובכל מאודו, וכל זה ע"י מתניכם חגורים נעליכם ברגליכם ומקלכם בידכם, לא בעצלותיים אלא בזריזות, וכמש"כ המסילת ישרים בפרק הזריזות (פרק ו).

כתוב אצל יציא"מ וגם צידה לא עשו להם (יב. לט.), אלא לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה (עיי"ש ברש"י), שהיה כל כולם רק לתכלית אחד, לעבוד את ד' ולאהבה אותו, ובבטחון גמור שכל צרכי האדם ממנו, וכך צריך להיות יסוד האמונה, להאמין אנכי ד' וכו' אשר הוצאתיך מאר"מ, וכן חייב אדם לקיים בעצמו בכל שעה, והוא שאחרי קרי"ש שהיא קבלת עול מלכות שמים, מסיימים אשר הוצאתיך מאר"מ להיות לכם לאלקים, וכופלים אני ד' אלקיכם 'אמת', שאמת הוא חותמו של הקב"ה, וכל מי שאינו מאמין בזה אין לו חלק בתורת משה [וכמש"כ הרמב"ן בסוף הפרשה], כל זה נכלל בד' אלקיכם אמת. ועוד יש להתבונן כי לפי האמור החיוב לספר אמונה לבנים ובני בנים, הוא מעיקר יסוד חובת זכר ליציאת מצרים, ורק עי"ז יכולה האמונה להתקיים, ומי שאינו מוסר נפשו על חינוך הבנים מוכיח שאינו מאמין ביציא"מ ח"ו, והחיוב הזה הוא כאמור, ללמד את הבנים ובני בנים להיות שלם באמונה בבחינה האמורה. וכמ"כ החוב על הבנים לשמוע אל הדור הקודם, כדכתיב שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך (דברים לב. ז.), והיא מחיוב האמונה ביציא"מ.

נר ה' נשמת אדם

זכות גליון זה הונצח לזכרה של הרבנית הצדקנית הבלתי נשכחת

מרת יהודית שלעזינגער ע"ה

אשת חבר לרבינו הגדול שר התורה והיראה, מזקני ושרידי מרביצי התורה ומקימי עולה, ומגדולי מאורי היהדות הנאמנה, לוחם מלחמת ה', יבלחט"א רבינו הגדול מרן ראש הישיבה שליט"א, ובתו של המנהיג הדגול מקברניטי הישוב הישן בארה"ק, הגאון הרב רבי משה אורי בלויא זצלה"ה שנלב"ע ביום א' שבט תשע"ט לפ"ק

* * *

מפורסמת היתה לכל לשבח ולתהלה, צור מחצבתה בירושלים של מעלה; לעשות למען הכלל והפרט היתה מגמת חייה, עשות צדקה וחסד בכל דרכיה; לתלמידי הישיבה היגעים בתורה ליל ויומם, דאגה כאם מסורה למלאות חסרונם; ביתה פתוח לרווחה בכל עת ועונה, להחיות לב עני ומעונה; שמה לילות כימים, לשמח ולחזק לבות נדכאים; בבינה והשכל ובמאירות עינים שהקרינה, הצליחה להחזיר ללבם שמחה ורנה; בדרכי הצניעות בכל מעשיה היתה מהלכת, לקיימן בנועם חן והצנע לכת; בהשקפה זכה על ברכי המסורת, בנתה ביתה לתפארת; בלב צאצאיה ותלמידותיה הרבתה להשריש ולחוקק, את הבלי העולם למאס ולרחק; בטח בה לב בעלה, ולמען צרכיו במסי"נ פעלה; בשנות השיבה יסורים רבים עברה, נשמתה עלתה למרומים מזוככת וטהורה

זכויותיה הרבים יעמדו לה בעולם העליונה, ותנוח על משכבה במנוחה נכונה, ד' הוא

נחלתה, ולמליצת יושר תהא נשמתה

ת. נ. צ. ב. ה.